TIJD Schrift

78
DECEMBER 2000

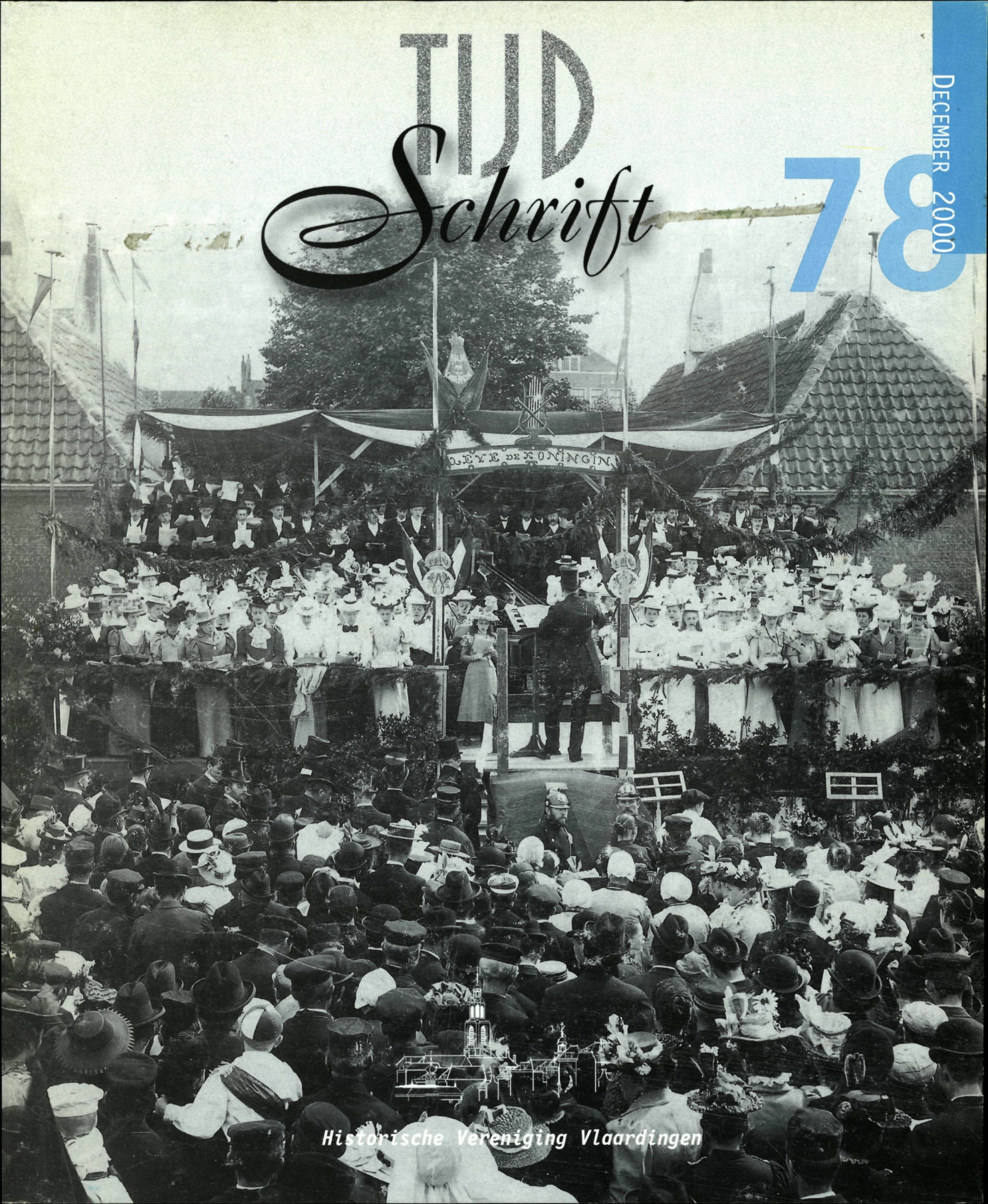

Historische Vereniging Vlaardingen

Boekhuis den Draak

Veerplein 33-35
Vlaardingen
tel. (010) 4358822
fax (010) 4349574

Nu te koop:

Het Liesveld in de steigers

Een nieuw fotoboek over het centrum van Vlaardingen.

44,95

BLOEMDECOR

- Bloemwerken en arrangementen
- Goed gesorteerde snijbloemen
- Bloeiende- en bladplanten
- Bruidsboeketten en corsages
- Rouwwerken
- Verhuur van groendecoratie,

o.a. palmen, ficussen, etc.

JAC. VERKUIL

Bloemsierkunst Jac. Verkuil
Markgraaflaan 135
3131 VL Vlaardingen

Tel: 010 - 434 37 04
Fax: 010 - 434 36 98

in je stoutste dromen... is niets onmogelijk

Stout Grafische Dienstverlening
A. Hoogvlietstraat 6
3134 CC Vlaardingen
tel. 010-2480603
fax 010-4344878
email: info@stout.nu
www.stout.nu

Voor kopieën (ook in KLEUR) moet je naast de molen zijn!

maandag t/m vrijdag
van 09.00 - 17.30 uur

DRUKKERIJ A. OUWENDIJK & ZN.

offsetdruk - sneldruk - copyshop - fotoservice

Kortedijk 16-a 3134 HB Vlaardingen
Telefoon (010) 435 3322*
Telefax (010) 435 3205
(avond/weekend (010) 434 2474
of b.g.g. (06-55) 532 655)
E-mail ouwendijk@dsv.nl
Internet www.dsv.nl/~ouwendyk

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:
- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedebouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt ƒ 35,00 per jaar, voor jongeren t/m 25 jaar ƒ 25, te voldoen per accept-girokaart. Het postgironummer van de vereniging is 750978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4 x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Het bestuur is als volgt samengesteld:
W.C. den Breems, voorzitter
C.J. Hart, secretaris
A.W.J. Andriessen, penningmeester
J. van Elk
A. Ouwendijk
E. van Rongen
mevr. H.C. Verloop

Adres secretariaat/ledenadministratie:
Prins Bernhardlaan 12
3135 JB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 7063

Adres ledenactiviteiten:
Kortedijk 16a/b
3134 HB Vlaardingen
Telefoon (010) 435 3322 (kantoor)
(010) 434 2474 (thuis)

Adres losse verkoop publicaties:
Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CD Vlaardingen
Telefoon (010) 434 6864

Redactie Tijd-Schrift:
E. van Rongen, eindredacteur
K. Bloem
C.M. van den Boogert
A. Maarleveld
B. Ruigrok

Redactie-adres:
Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag op 3,5" diskette of per e-mail: info@histvervlaardingen.nl t.a.v. de redactie.

ISSN 1380-2992 © Historische Vereniging Vlaardingen
Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Internet: www.histvervlaardingen.nl
E-mail: info@histvervlaardingen.nl

Productie: Stout Grafische Dienstverlening

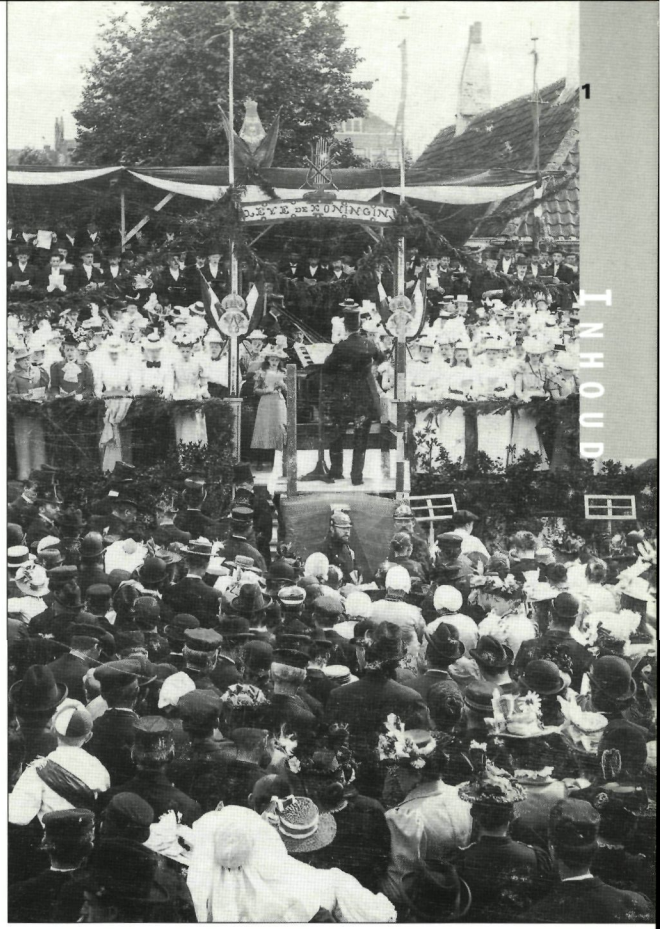

Ook aan het eind van de 19e eeuw werd Koninginnedag gevierd met een aubade. Het was destijds kennelijk niet gebruikelijk met ontbloot hoofd te lopen. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

INHOUD

Redactioneel **3**

Een wandeling door Vlaardingen

J. de Ligt **4**

Biografie Jacobus de Ligt **18**

Weet u het nog?

W.C. den Breems **20**

Boekbesprekingen **22**

Ledenactiviteiten **24**

LIEVREDOOR

Antiquariaat en Boekhandel

In- en verkoop van oude, curieuse, verzamelwaardige en antiquarische boeken

Hoogstraat 53 - 3131 BL Vlaardingen
Telefoon (010) 434 7152
Telefax (010) 435 1122
Openingstijden: dinsdag t/m zaterdag van 12.00 tot 17.00 uur

heto
schoonmaakbedrijf b.v.
J.H. van 't Wout
Kon. Wilhelminahaven NZ 1
3134 KE Vlaardingen
Tel.: (010) 435 51 66, fax: (010) 435 04 76

H. van Toor JZN
Distilleerderij BV

is één van de laatst overgebleven ambachtelijke distilleerderijen. Onze meest bekende specialiteiten zijn Schelvispekel, Kandeel, Kaneellikeur, Advocaat, Boerenjongens en Boerenmeisjes.

Deze produkten zijn o.a. te koop bij:
'De Wijnoogst', Loper 22, Vlaardingen
'De Bourgondiër', Billitonlaan 96, Vlaardingen
'Groenoord', Laan van Bol'Es, Schiedam

- NIEUWBOUW
- RENOVATIE
- ONDERHOUD
- GROND- EN KABELWERK
- RIOLERING- EN STRAATWERK

WERNER
AANNEMINGSBEDRIJF bv
James Wattweg 26
Postbus 136
3130 AC Vlaardingen
Telefoon: 010 - 4358844
Fax 010 - 4602603

ECHTE VLAARDINGERS KOPEN HUN TAPIJT BIJ:
Hofman
stoffering
Kuiperstraat 39b
3131 CH Vlaardingen
Tel/fax: 010-4351073
EEN UITERST BETROUWBAAR EN VAKKUNDIG ADRES
TAPIJT - GORDIJNEN - VINYL
ZONWERING - BEHANG

De Witte
GARANTIEMAKELAARS
Schiedamseweg 26
3134 BL Vlaardingen
Tel. 010 - 434 38 44
NVM

Geschiedenis schrijven?

Een advertentie is zo geplaatst...

010-4749416

Eensgezind

De redactie ontving van de Vereniging Vrienden van het Visserijmuseum de elfde jaargang van Netwerk, het Jaarboek 2000 van het Visserijmuseum dat onder haar auspiciën is uitgegeven en hoogstwaarschijnlijk de laatste in deze vorm. Uit berichten in de media zal de meesten van u namelijk wel bekend zijn dat volgend jaar het Visserijmuseum als zelfstandige eenheid zal worden opgeheven en samen met museum Hoogstad en het Streekmuseum Jan Anderson opgenomen zal worden in een Vlaardings historisch museum onder leiding van de oud-stadsarcheoloog Jeroen ter Brugge. Het aandachtsgebied van dat nieuwe museum zal Vlaardingen en omgeving zijn. Dat komt dus volledig overeen met het aandachtsgebied van de Historische Vereniging Vlaardingen. Het lijkt met die nieuwe situatie zinvol om de krachten te bundelen. De Vereniging Vrienden van het Visserijmuseum zal de komende tijd bij zichzelf te rade gaan hoe zij haar toekomst ziet. Ik pleit ervoor dat beide verenigingen en het nieuwe museum zoveel mogelijk samenwerken, ook op het gebied van publicaties. Hoe meer er eensgezind de schouders onder wordt gezet om het cultureel-historisch erfgoed van Vlaardingen voor het nageslacht te bewaren, des meer invloed zal er zijn. Misschien dat het er dan ooit nog eens van komt dat onverkwikkelijke historische misstappen van het gemeentebestuur, zoals onlangs het onaangekondigd slopen van de historisch waardevolle 17de eeuwse voorgevel van het pand Smalle Havenstraat 4, niet meer voor zullen komen. Het is onbegrijpelijk dat het college van B&W er steeds weer blijk van geeft onvoldoende historisch besef te hebben, hoewel alle leden van dat college toch ook lid zijn van de HVV. Lezen ze onze publicaties dan niet?

Het huidige nummer van Tijd-Schrift is vrijwel volledig gewijd aan een persoonlijke beschrijving van situaties en personen in het Vlaardingen van rond 1870. Via het Stadsarchief kreeg de redactie namelijk een manuscript over 'Een wandeling door het sterk folkloristische stadje Vlaring omstreeks 1870' door Jacobus de Ligt. Hij heeft dat verhaal, zijn herinneringen aan zijn jeugd in de Haringstad, in het voorjaar van 1944 aan het papier toevertrouwd. Enige tijd geleden zijn zijn handgeschreven notities overgezet in machineschrift door de heer J. Klein uit Rotterdam, de echtgenoot van een kleindochter van De Ligt. Helaas is het stuk te lang om in zijn geheel te plaatsen, maar na inkorting resulteert het huidige verhaal. Koos de Ligt had geen grote literaire gaven. Het stuk is derhalve geschreven in een eenvoudige stijl. We hebben die omwille van de authenticiteit gelaten zoals hij is. Natuurlijk zijn er al vaker artikelen geplaatst die een beschrijving gaven van een wandeling door (delen van) de stad, maar die hadden altijd betrekking op veel recentere situaties, meestal van kort voor of na de Tweede Wereldoorlog.

We sluiten dit nummer, dat door omstandigheden later verschijnt dan gebruikelijk, af met de rubriek Weet u het nog? en een overzicht van de komende ledenactiviteiten. De redactie wenst u een voorspoedig 2001.

Eric van Rongen, eindredacteur

Vlaardingen anno 1870

Koos de Ligt

De schrijver van dit artikel en zijn vrouw Antje omstreeks 1885. (Foto: J. Klein, Rotterdam)

De Brugwachter

Ik stel u voor om een wandeling te maken door het oude visschersplaatsje Vlaring, omdat dit aardige stadje met zijn ± 15.000 inwoners bij nader inzien zeker uw belangstelling zal hebben en het ook ten volle waard is. Uw belangstelling zal in het bijzonder uitgaan naar Vlarings folklore, iets wat men in andere plaatsen veelal niet zal aantreffen.

Wij gaan onze wandeling beginnen bij de brug over de haven aan den oostzijde, waar we het huisje van de brugwachter-schoenmaker vinden. Deze brugwachter, wiens loon zo mager is dat hij daarmee niet in zijn levensonderhoud kan voorzien, heeft van de gemeente vergunning gekregen om er met schoenmaken wat extra's bij te verdienen. Wanneer een schip door de brug wil en de schipper dat te kennen geeft door een langgerekt geroep van "brugooooo!" wordt de brug door de brugwachter-schoenmaker en een hulpje opengedraaid.

Het Hof

De Hoogstraat aan het eind van de 19e eeuw. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

Het brugwachters-huisje staat naast de ingang van "t Hof'. Het grote ijzeren hek, dat nacht en dag open staat, geeft toegang tot de vroegere heerlijkheid van de Heer van Vlaring. Al direkt rechts ontmoeten we het kleine telegraafkantoor met daarnaast een R.K. Gesticht.
Wat die hoge dijk daar links betekent, vraagt u en waarom die zo hoog is? Deze dijk is de waterkering van de haven en zij is zo hoog omdat anders het water bij hoge vloed de grote daarachter liggende polder zou overstromen, daar dat water zonder enige belemmering uit de Maas de haven in vloeit en soms een groot deel van Vlaring langs de haven onder water zet, zodat de huizen langs de haven door z.g. 'vloeiplanken' moeten worden beschermd.

Hier rechts ziet u de hofvijver met z'n donkere water, omzoomd door hoog en laag geboomte waaraan weelderig groeiende klimplanten zich hebben vastgehecht. Op enige afstand lijken het wel lianen, maar dichterbij gekomen blijkt het klimop te zijn. Toch heeft het geheel iets van een oerwoud, waar aapjes en drinkende wilde dieren ontbreken. Intussen is het toch wel een indrukwekkend plekje, vindt u niet? En nu gaan wij als u het goed vindt even de 'Hoogenlaan' op. Een prachtlaan met aan beide zijden zeer oude beukenbomen. Hier heeft u een mooi gezicht op de omringende weide en een deel van het hof, nu gaan we hier naar beneden, dan kunnen we langs die paadjes, die schaduwrijk zijn door de bomen en het kreupelhout, heesters en struiken, de Hoofdlaan bij de vijver weer bereiken. Die oude ambachtsheren en heerlijkheidsbezitters wisten het wel.

Als we nu even doorlopen, zien we links een aardige boerderij met een flink grasveld ervoor, waar elke donderdag, wanneer het weer meewerkt, onze Vlaringsche schutterij zich oefent. Nee maar, daar had ik helemaal niet aan gedacht, het is vandaag donderdag en mooi weer bovendien! Dan gaan ze hier oefenen. Mag ik u voorstellen onze 'Schutterij', groot een compagnie. Het is niet meer dan een staaltje van onze plicht deze dapperen even te bewonderen.

De Schutterij

Onze schutterij wordt gecommandeerd door een kapitein-sigarenhandelaar, winkelier. Je ziet, de geweren zijn juist aan rotten gezet en de officieren maken met elkaar een babbeltje, het zal wel een gesprek zijn over, nee niet over 'koetjes en kalfjes' maar over haring als zeebanket en niet over het veroveren van een of ander strategisch punt. Het zijn drie officieren en wel de kapitein-compagnies' commandant en z'n twee luitenants (meelfabrikanten). Op hun hoofd hebben ze een sjako, die met de kinketting is vastgesjord vanwege het krijgshaftig voorkomen. Bovenop de sjako zit een flinke bos glinsterende, wapperende haneveren. Waarvoor die zijn? Wel, in de eerste plaats voor versiering en in de tweede plaats: ziet u niet wat een manmoedig gezicht dat geeft? O, nee?, dan gaan we morgen wel wat sigaren kopen bij de kapitein en dan zal u het grote verschil wel zien. Kijk hem maar eens goed aan. Je ziet het, die bos haneveren en die kinketting doen het goed vind je niet? Verder hebben ze een donkerblauw uniform met rode kraag waarop een aantal sterren naar hun rang. Om hun lenden dragen ze een enorme oranjekleurige sjerp met twee grote kwasten en aan een riem een lange sabel in blinkende schede. Van deze sabel wordt in Vlaring verteld dat zij dient om, als de kapitein niet aanwezig kan zijn, de oudste luitenant met die sabel het commando over de compagnie voert. Ook gebruikt hij hem, na het gegeven commando van 'met rotten rechts de Brede Havensteeg af' om de schutters, die misschien toch nog verkeerd zouden zwenken, de goede weg te wijzen. Over borst en rug heeft hij een dubbel gouden koord, dat op zijn schouder is vastgemaakt en daaraan, afhankelijk van de rang twee of drie gouden kwasten hangen. Net echte soldaten.

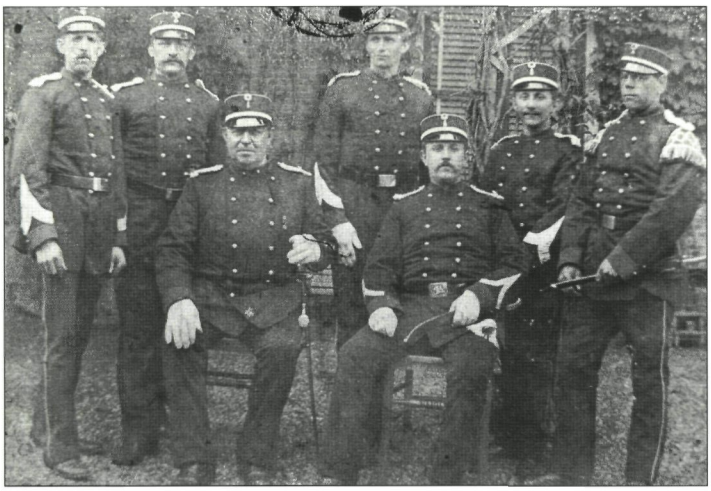

De Schutterij, maar zonder sjerp en veren. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

Laat ons nu ook onze dappere schutters eens bekijken. Zij staan nu bij de theorie-instructies allemaal mooi in kringetjes en we zien, dat ze ook in het donkerblauw zijn gekleed met rode kraag, maar hun kleding is van bijzonder grove stof. Bij de theorie-lessen kauwen ze ferm op hun respectieve pruimen en spugen straaltjes sap in het gras. Ook zij dragen een sjako met kinketting onder de kin. Aan de voorzijde van hun hoofddeksel prijkt een wapen, erboven een ferme oranje cocarde en daarboven een mooie koperen bal, glimmend in de zon. Waarom, bij zoveel uniformiteit ook hun schoenen niet van eenzelfde soort zijn, vraagt u? Ja, dat zou de gemeente of het rijk teveel kosten. De schutters ontvangen hun uniform en wapens uit het arsenaal, maar schoenen zijn daar niet bij en zo komt het dat, zoals u ziet, de een lage, de andere hoge schoenen aan heeft. Er zijn er ook, zoals u ziet, met oude afgesneden laarzen en fonkelnieuwe bottines.

De theorie is inmiddels afgelopen en het tamboertje, want hij is niet veel groter dan een dwerg, geeft op zijn trom het signaal 'aantreden'. De schutters pakken hun geweren uit de rotten en nemen hun plaats in rij en gelid in. Op het commando "geeft acht" staan alle stram, zoals een schutter stram kan staan.

We nemen nog even de tijd hun schietgeweer van nabij te bekijken. Dat is voorzien van een z.g. haan, die bij het overhalen van de trekker op een perenson slaat en daardoor de lading, die van voren is ingebracht, doet ontbranden. Bovenop het wapen zit een driekantige bajonet of 'slakkensteker'. Om van te gruwen vindt je niet? "Over geweer" is het volgende commando, maar de uitvoering ervan gaat zo allerberoerst, dat de kapitein het nog eens en nog eens laat overdoen. Het helpt allemaal niks, er is geen verbetering te bespeuren. Het gegooi met de geweren, zowel het 'schouderen' als bij het 'afzetten', moet een dreun zijn, maar zoals zij het doen lijkt het een roffel op een trom. Een gepruts waar de commandant onpasselijk van wordt. Ten einde raad klinkt nu het bevel: "links om", "met rotten rechts" en dan volgen de commando's die de troep op de Hoofdlaan brengt om vandaar naar de dijk te marcheren en verder naar hun plaats van bestemming om 'afgedankt' te worden. Want weer en wind dienende, de Vlaringer zegt "bij leven en welzijn" wordt daar de volgende week donderdag weer aangetreden.

Laten wij nu achter de schutters aanlopen, dan komen wij vanzelf, begeleid door de trommelslager, waar we zijn moeten, namelijk bij de 'Werfsteeg'. Als u nu zin heeft, gaan we hier naar beneden om eens kennis te maken met mijn grootmoeder en grootvader, en eens kijken, misschien hebben ze nog een bakje troost voor ons. Het is nu 6 uur en als grootvader thuis is, zal hij ons nog wel een en ander willen vertellen.

Grootvader vertelt

Ik doe het boven- en onderdeurtje open en ja hoor, grootvader is thuis. "Goeie middag grootmoeder, goeie middag grootvader. Dit is mijn vriend die mee gekomen is om Vlaring te bekijken". "Ga zitten", zegt grootvader, "en maak het je makkelijk. Grootmoeder zal een lekker bakkie koffie zetten hoor, dat lusten jullie wel. En nou komen jullie zeker vertellen dat je morgen komt kijken naar het aflopen van de logger van de werf van Koosbaas? Ik was vanmorgen aan de Waag, vandaar heb ik enkele kruiwagens kaas naar de schepen gebracht en daar vertelden ze me, dat de Catharina morgenmiddag om vijf uur de helling afgaat. Want dan is het water hoog en daarop moet altijd gewacht worden, omdat het schip anders te diep valt bij het vrijkomen van de werf en dat zou gevaarlijk kunnen worden. Hoewel ik er hier vlakbij woon, wist ik het vanmorgen pas. Vanavond om negen uur moet ik nog wat lantaarns op steken en dan denk ik, als ik ze morgenochtend weer uitgedraaid heb, klaar te zijn tot morgenavond acht uur. Ja, dat is tegenwoordig gemakkelijk met dat gas. Met je ladder-tje klim je er maar bij, draai de gaskraan open, schrap een lucifer aan en floep, de zwaluwstaart brandt. Als het eens stormt is dat geen bezwaar, want de lucifer is in de lantaarn voldoende beschermd. Maar dat was vroeger met die patentolie-verlichting en die slechte lantaarns heel wat moeilijker. Dan moest je het lampje eerst vullen en als je ze 's avonds moest aansteken ging dat, als het windstil was goed, maar als het flink waaide of soms stormde, dan was het een knoeien van wonder en geweld voor zo'n ding brandde. Als het volle maan was of daar-omtrent, en de lucht was weinig of niet bewolkt, dan hoefden de lichtjes niet aangestoken te worden. Trouwens deze verordening geldt nu ook nog voor het gas." Zo zit grootvader al op z'n praatstoel.

Wim, als je het aflopen van een schip nog nooit gezien hebt, is het altijd heel interessant om te zien. Ook al heb je het al meermalen meegemaakt, het blijft altijd een belevenis. "Koosbaas is een goeie vriend van me. Ik zal hem vragen om een goed plaatsje voor drie man, want ik ga zelf ook mee, al heb ik het misschien al wel vijftig maal gezien, en dat ik een

reuze goeie plaats krijg, daarvan ben ik verzekerd. Als ik misschien morgenmiddag niet vrij zou zijn, dan is dat omdat ik dan 'aan de bel' zou moeten werken, maar ik hoop nou eens voor deze keer, dat dat niet het geval zal zijn. Maar laten we dat afspreken; als ik moet werken gaan jullie naar Koosbaas, dat is op de werf hier schuin over de steeg. Je zegt van wie je komt en een prachtplaats is je verzekerd".

"Mijnheer, mag ik u vragen, wat aan 'De Bel' betekent?" vraagt mijn vriend nieuwsgierig. "U is zeker voor het eerst in Vlaring?" zegt grootvader, "anders zou u dat wel weten. Maar laat ik trachten het aan uw verstand te brengen wat er hier in Vlaring bedoeld wordt met 'aan de bel'. Ik moet veel en lang, soms nacht en dag, werken voor mijn vrouw en tien kinderen om de kost op te scharrelen en daarom ben ik, behalve lantaarnaansteker, wijnstekersknecht, aan De Waag, stille diender, polser enz. ook nog aan de bel gegaan. De armoede dwong mij daartoe. Vroeger toen de kinderen nog wat kleiner waren, wilde het wel gebeuren dat ik aan de markt een loodje kleine scholletjes kocht, maar als ik er mee thuis kwam en mijn vrouw ze wilde bakken, bemerkte ze soms tot haar schrik dat er geen olie meer in de kruik was. De jongens, die al op een gebakken visje hadden gerekend, begonnen te vragen waarom moeder nog niet ging bakken, en dan zei ze geen olie te hebben. Geen nood, de oudste twee namen stilletjes de kruik weg en wisten raad. Ze klommen 's avonds bij de met olie-gevulde lampjes, leegden ze voor een deel in de kruik en moeder kon met bakken beginnen. Dat dit zo gebeurde kwam mij eerst later ter oren, want ik had deze manier van doen vast en zeker tegengegaan, dat was gewoon diefstal van gemeente-goederen. En nu zullen we het hebben over 'aan de bel'.

Natte kuipers aan het werk op de Westhavenkade. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

Wanneer er een schip geladen met zout, kurk, stukgoed of weet ik wat, is binnengelopen, wordt dit aan de baas van de bel bekend gemaakt. Dan gaat die naar de Vischbank, waar bovenop een belhuisje zit. Als die luidt, dan komen van overal de zakkendragers aanlopen. Hebben ze de bel niet gehoord, dan worden ze door anderen wel gauw even gewaarschuwd en gaan ze, soms nog in onderbroek en slaapmuts op naar 'onder de Vischbank' in een apart lokaaltje. De baas, die ons tezamen gebeld heeft, werpt drie dobbelstenen in de bak en iemand pakt die en smakt. Het aantal ogen wordt door de baas opgetekend en de beurt is aan de volgende. Zo gaat het door tot allen gesmakt hebben. De baas, die weet hoeveel mensen hij nodig heeft, neemt degenen die de hoogste smak deden, dus de meeste ogen wierpen. Bij het werpen van een gelijk aantal ogen wordt natuurlijk gedorst, dat is gekampt, wie dan de hoogste worp doet. Nu wordt gezegd waar het schip ligt en kan met lossen begonnen worden."

Met plezier hebben we naar deze verhalen geluisterd en wij vonden het echt jammer dat grootvader zei: "Laten we het hierbij laten, dan verwacht ik jullie morgenmiddag om een uur of drie." We drinken onze koffie die intussen zowat koud geworden is op, bedanken grootmoeder voor haar gastvrijheid en de koffie en grootvader voor zijn praatje, waarvan we genoten hebben. We groeten en gaan dankbaar en voldaan naar huis met het vaste plan de volgende dag op de afgesproken tijd terug te zijn.

Een logger loopt af

"Laat ons nu naar de werf gaan" zei grootvader. "Als we nou dadelijk opstappen, kunnen we nog enkele toebereidselen zien en van Koosbaas nog wat uitleg krijgen die wij nodig hebben om alles wat je ziet gebeuren, te begrijpen. Want om het schip in z'n element te krijgen, moet er heel wat gebeuren". Wij komen op de werf aan bij een grote schuur en mijn vriend

merkt op: "Wat zouden dat voor bordjes zijn met die namen er op?" De bordjes die hij ziet zijn witgeverfde plankjes waarop met zwarte letters verschillende namen met een jaartal zijn geschilderd. De namen die daarop voorkomen zijn o.a. 'Catharina', 'Jacoba', 'Hoop op zegen', 'de Twee Gebroeders', enz. "Dat zijn" zegt grootvader, "de namen van schepen die op deze werf zijn gebouwd. Het zit zo: wanneer iemand een schip bestelt, dan geeft hij tegelijk op hoe het zal heten. Deze naam wordt onmiddellijk op een bordje, zoals je er daar vele ziet, geschilderd, en aan een paal op de werf gespijkerd, waar de spiegel, dus waar de achterzijde van het schip komt, met de naam naar de straatkant gekeerd zodat iedere voorbijganger die het ziet zegt: "Ha, daar is weer werk op de werf, want er komt een nieuwe logger op stapel." Later komt die naam in mooie letters op de spiegel van het schip en het bordje komt bij de anderen aan de schuur."

Het Buizengat met links de scheepswerven en rechts de gehavende kade van de Hoflaan. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

Voor wij naar onze aangewezen plaatsen gaan, die voor ons zijn vrijgehouden, lopen we eerst even om het schip heen. Hier zien we dat de kiel, die eerst op wat balken lag, nu in een soort goot is geplaatst, die zwaar met vet en zeep is besmeerd, voor hij tegen de kiel werd aangekegd. Dat gebeurt om het schip, als de stapelloop plaats heeft, behoorlijk te doen glijden. Zou men dat niet doen, dan kan de logger misschien blijven hangen of door de geweldige wrijving brand kunnen ontstaan. Opzij zien we de slagbedden, die evenals de goot onder de kiel, op het laatste ogenblik zijn aangebracht en zijn op dezelfde manier met vet en zeep behandeld als de goot onder de kiel, die zorgen ervoor, dat als de zijstukken straks zijn weggenomen, dat het schip niet om kan vallen. Hier in het midden van de kiel staat een korte zware balk, die in een gat in de goot is geplaatst. In de kiel hebben ze een wigvormige inkeping gemaakt waar die balk in steekt. Zoals je ziet zit deze balk in de sleuf van de kiel en van onderen tegen een zware, nog maar weinig uit de goot stekende paal. Deze balk die de scheepmakers 'klink' noemen, dient om het schip te beletten op eigen gezag de helling af te lopen en zijn element het water te kiezen. Om nu dit beletsel straks weg te nemen is in deze goot een zogenaamde 'ram' aangebracht. Zoals jullie wel merkt, zit ook deze, waaraan de 'ram' zich kan bewegen, ook goed in het smeer, en daardoor glijdt aanstonds als het nodig is, die zware balk gemakkelijk in die goot heen en weer. Letten jullie straks maar eens goed op wat er gebeurt met die zes touwen, aan weerskanten drie, die aan die 'ram' zitten. Maar we gaan eerst nu naar onze plaatsen.

Van hieruit heb jullie een mooi overzicht hè? Alles is duidelijk te zien, ook de 'ram'. Straks zetten ze de ladder tegen het schip. Daarmee kunnen de jongens aanstonds naar boven klimmen en het schip bestormen. Nu zijn de scheepmakers bezig de overvloedige zijstukken weg te halen en blijven er tot op het laatste ogenblik maar enkele staan. Voorop het schip wappert een oranje vlag, achterop een rood-wit-blauwe en in het midden een rode wimpel, waarop met witte letters de naam van het schip staat vermeld. Nu wordt de ladder tegen het

schip geplaatst en stormen de jongens naar boven. Wat een gedrang bij die ladder!! Een paar scheepmakers zorgen ervoor dat alles geregeld verloopt en boven aan de ladder worden de knapen door twee mannen binnen boord gezet met de traditionele klap op de broek, als beloning voor hun durf. Waarom al die jongens aan boord gaan, vraagt ge? Laat ik even wachten met het antwoord, dan zien jullie dat aanstonds zelf. Maar dat kan ik wel vertellen. Als de logger bijna klaar is, gaan de jongens elke morgen kijken of de vlaggen erop staan. En ja, op zekere dag staan de vlaggen er op en die dag gaat de logger te water. Nu nog even informeren hoe laat dat dat gaat gebeuren? Als die jongens, dat eindelijk weten zijn ze al uren van tevoren bij de werf. Want dat op die logger zitten bij de tewaterlating, is een bijzondere attractie.

Nou zijn er ± 200 jongens aan boord genomen en wordt de ladder weggenomen. Ook de laatste zijstukken, flinke zware palen, zijn nu verwijderd. De logger staat vrij, klaar voor de stappelloop en zou graag wegglijden, als de klink hem niet tegenhield.
Zes scheepmakers, drie terweerszijde, nemen nu bij de 'ram' plaats en ieder grijpt een touw. De jongens hebben het aan boord echt naar hun zin, ze zingen dat het een lust is. Het zijn oude liedjes die ze bij deze gelegenheid altijd zingen. En dansen dat ze doen, hoort maar eens wat een leven die klompen op het dek maken. De bedoeling van dat dansen is om het schip wat losser te maken van de helling, zodat hij aanstonds als de klink is 'weggeramd' direkt zal gaan lopen.

Kunnen jullie horen wat ze zingen? Jazeker, ze zingen:

"En dat gaat naar Oostinje toe
En dat voor zeven jaren
Falderalderie, falderaldera
Hoera die ijzeren man"

De spanning op de werf wordt hoe langer hoe sterker, iedereen leeft mee. Op een wenk van een der scheepmakers aan boord, wordt een ander erbij behorend wijsje aangeheven en dat gebeurt altijd op het laatste ogenblik. Luister maar weer hoe ze zingen:

"Hij hangt nog aan een zije draad,
Daar gaat'ie
Hiep, hiep, hiep, hoera!"

Nog eens wordt dat gezongen, en ja hoor, letten jullie op de mannen bij de ram. Zoals je ziet, trekken ze de ram in z'n uiterste stand naar achteren, en nu gaat hij, op het laatste geroep van de jongens, van dat "hiep, hiep, hiep, hoera!" met geweld naar voren tegen de klink, die voor dat geweld bezwijkt en wegvalt."

Iedereen zwijgt en kijkt gespannen toe. Bijna onmerkbaar komt er beweging in het schip. Langzaam begint het te glijden, dan wat sneller, steeds sneller en sneller gaat het schip naar zijn element. Daar raakt zijn neus het water en drukt het vaneen. De naamvlag wordt op en neer gehesen, als een laatste saluut aan de werf. Vlammen slaan van de kiel en de slagbedden die toch goed in het vet zaten. Verder en verder komt het lichaam in het water en nu valt het schip ook met de achtersteven van de werf, waardoor hij de kop hoog in de lucht verheft. Iedereen zwaait, juicht en schreeuwt en met een geweldig lawaai loopt de logger,

als hij nog enige van die hobbelende bewegingen gemaakt heeft, met z'n neus in de Hofkade. Ja, een flink eind erin natuurlijk, hij zit onwrikbaar vast. Maar al die jongens zijn niet voor niets aan boord genomen. Wat die nu gaan doen? Op het sein van een scheepmaker, die zelf het voorbeeld geeft, beginnen ze onder het geroep van "Over!" naar de kant te lopen waar de man nu staat. Zijn allen daar aangekomen dan loopt de werkman, weer onder het geroep van "Over!" naar de andere kant. Dat kunstje hebben ze nu al wel tienmaal herhaald en er is nog steeds geen beweging in het schip gekomen. "Toch is er nog een kracht" zegt grootvader, "die het loswerken helpt bevorderen en wel die sterke lier daar, waaraan enkele mannen proberen te draaien, wat hun niet lukt, maar ze houden de kabel, die aan het schip bevestigd is, toch derin en als je nu goed kijkt, zie je dat de slinger van de lier toch even in beweging komt".

Het loswrikken van een schip uit de kade van de Hoflaan. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

De jongens lopen nog altijd van stuurboord naar bakboord en omgekeerd, en ja, de beweging van het schip begint merkbaar te worden. Hoe langer de jongens heen en weer lopen, en de lier trekt, hoe meer het schip begint los te komen, en nu sterk naar stuurboord of bakboord overhelt, tot eindelijk het geloop wordt gestaakt en de lier de logger naar de werf trekt. In de Hofkade zit een flink gat, wat spoedig zal worden gedicht. De logger ligt nu tegen de wal waar voor het schip gereed zal zijn de nodige werkzaamheden nog moeten worden verricht, om de jacht op zeevis te beginnen. Er moeten nog masten worden ingezet en daarna de zeilen aangebracht. Dan moeten de netten aan boord komen en nog heel veel meer dingen gedaan worden. Ze plaatsen nu brede planken van de wal naar het schip, 'gangen' zeggen wij daartegen en over deze gangen verlaten de jongens het schip, die hebben weer een paar heerlijke uren doorleefd."
Ook wij gaan welgemoed en hoogst voldaan huiswaarts.

Het Smidssteegje

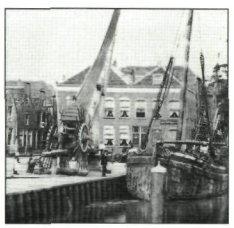

En nu, Willem, gaan we naar het 'Smidssteegje', waarschijnlijk zo genoemd vanwege de smederij van Jan Vinke. Die was niet voorzien van een noodzakelijk kwaad, tenminste niet voor de knechts, daarom moesten deze mensen in, of liever aan het eind van dat steegje, altijd gebruik maken van de openbare gelegenheid aan de haven. Je begrijpt dat het daar geen frisse boel is. Maar laat ons even gaan zien.

Hier, Willem, is het bewuste steegje. Het loopt van de Hoogstraat naar de havenkant. Op de Hoogstraat, even links van dit steegje is de smederij van Jan Vinke, maar daar komen we bij gelegenheid nog wel eens langs. Kom nu mee naar de havenkant, ik noem het hier altijd 'Schoonoord'. In dit soort schuurtje is gelegenheid voor een zitje voor drie personen. Netjes naast elkaar kunnen de mensen hier plaatsnemen en één zit dan voor het gat wat toegang geeft tot dit schandaal en heeft het gezicht op de voorbijgangers van 'Achter de straat' en de Hoogstraat. En wat denk je nu over de verontreiniging van het havenwater?

"Nou Jan, ik moet eerlijk zeggen dat ik niet wist dat zoiets bestond. Verschrikkelijk vind ik dat." En wat denk je verder van deze gemetselde bergplaats die je hier ziet en die dient

voor allerlei afvalstoffen, zoals b.v. bedorven vis, bedorven fruit en soms kadavers van dode honden en katten, en dan te weten dat dit geval eens per maand wordt weggeladen in een schuit die het naar de eigenlijke mestvaalt brengt. Bij regenweer bespoelt eerst de regen alle hier verzamelde ongelijknamige eenheden en dan loopt ook dat water de haven in.

"Nee Jan, ik moet eerlijk bekennen dat ik het alleen niet alleen niet fris vind, maar voor de gezondheid van de mensen die dat water moeten gebruiken, alles behalve goed is voor de gezondheid. Hier op deze trap wordt door de omwonende mensen het water geschept voor allerlei doeleinden, ook voor de bereiding van het voedsel. Ik geloof, Jan, dat terwijl wij hier staan het privaat helemaal bezet is. Ik zag er tenminste een jongen en twee oude mannetjes in gaan."

Oh, Wim, sommige oudjes kunnen daar soms uren doorbrengen met het keuvelen en pijpjes roken. Raar maar waar. De smederij van Vinke laat hier zijn water halen voor gebruik in koelbak en slijpsteenbak. Bijna altijd staan er bij de slijpsteen twee ijzeren emmers met water, dat zal je wel zien als we er langskomen gereed en meermalen zag ik dat jongens, die dorstig waren, er op hun knietjes voor lagen en zich tegoed deden aan dat vocht. En toen ik eens aan een der jongens vroeg waarom hij dat vieze water dronk, kreeg ik ten antwoord "Vies? We drinken thuis toch zeker ook niet anders."

De Vischbank

Maar laten we nu naar de 'Vischbank' gaan, zoals de oude Vlaringers dat gebouwtje noemen. Dat Vischbankje zouden de oude mensjes voor niets ter wereld willen missen. Een ideale plaats van samenkomst zoals in een dorp 'Den Brink' kan zijn. Maar als het regent staan ze hier ook nog lekker droog. Ook als het zonnetje zo fel brandt, staan ze er heerlijk in de schaduw. Kijk hier heb je dat 'bankje'. Helemaal geen bank te zien, zeg je. Nee, maar die wordt er neer gezet als er vis te verkopen is. Een leuk torentje staat erop, hè, met een klok. Daarom weten die oudjes, die hier elke dag bij elkaar komen, precies hoe laat het is. En achter dat torentje staat een klokkenstoeltje met een bel erin. Je weet wel Wim, de Bel waarvan grootvader vertelde, de Bel van de Zakkendragers. Zoals je ziet een aardig gebouwtje waar al heel wat vis verhandeld is en al heel wat gepraat is door de lui die hier dagelijks bijeen komen, vooral ouden van dagen die heerlijk pijpje rokend of op hun pruimen kauwend de gebeurtenissen van de dag behandelen. Hier wordt veel verteld wat waar en soms aandoenlijk is, maar hier wordt heel veel gelogen. Misschien treffen we het, als ze hier aan het opscheppen of aan het liegen zijn, want sommige zijn meester in dat vak. Maar ze doen hiermee niemand kwaad, want het gaat meestal over 'Oostinje' of over de grote vissen die op de afgelopen visscherij gevangen zijn, of over hun werk van vroeger!

Wacht eens, Wim, ik zie daar juist iemand staan, die kan weten of er vanavond nog 'afslag' is, ik zal het hem vragen, want ik zag zo even een 'schokker' binnen komen en die heeft dikwijls heel wat te verkopen. Ja, net wat ik dacht, vanavond om zeven uur afslag van 'leg en stortzaadjes'. De omroeper is Vlaring al in, om het bekend te maken. Dus Wim, we moeten zorgen vanavond om een uur of zes weer hier te zijn, dan kunnen we nog wat horen babbelen en de toebereidselen voor de afslag zien maken. Maar we zullen opletten, als we naar huis gaan, of we de omroeper zien, dat is ook een echt Vlarings tiep. Hierheen, Wim 'de Blokmaker' op en dan de Hoogstraat langs. Ik geloof dat ik hem al hoor. Ik denk dat hij in het 'achterommetje' is, nou gaan we hier de derde trap af. Zie je, net wat ik dacht, daar komt hij aan met z'n metalen bekken en z'n stokje met ivoren balletjes eraan om op dat bek-

ken te slaan. Kijk, daar bij de 'Karnemelksteeg' blijft hij staan en dan slaat hij met snelle slagen en nog enkele langzaam na, en roept. Heb je het verstaan, Wim, wat hij riep?

"Nee, Jan, dat kon ik niet verstaan, maar wat riep hij nou?" Hij riep: "Leeeeevende schol, tong en tarbot koop. An de bank, zeven uren afslag. Halen maar!!!" "Zeg Jan, wat betekent nou dat Halen maar?" O, dat heeft er mee te maken of er veel of weinig vis aangevoerd is. Is er heel weinig dan laat hij dat 'Halen maar' helemaal achterwege, maar is er heel veel, dan herhaalt hij dat 'Halen maar' soms wel drie à vier keer. Dat is voor de ingewijde een bewijs dat er ontzettend veel vis is en daardoor ook meestal goedkoop. Nou, tot zes uur Wim. Eet ze!

Mooier op tijd kan het niet Wim, want hij slaat net zes uur. Kijk, die schragen hebben ze al neergezet en nou nog de planken er op en dan kan het beginnen. Zouden ze 'storten' of 'leggen' of allebei? "Storten of leggen, wat is dat, Jan?" Een ogenblik Wim, daar hebben ze de planken al gelegd en nou komen ze al met de vis. Kijk de schol die in die mand zit is maar klein, daarom storten ze hier en daar een zoodje. Daar komen ze met een andere mand, maar die visjes zijn groter en die gaan ze 'leggen', zie je wel? Kijk, ze leggen twee rijtjes naast elkaar, staart aan staart en daar liggen er twee dwars overheen. Dat is dus een 'legzoodje' en dat daar een 'stortzoodje'. Daar komt de 'afslager' al en de 'bijwijzer', dat is de man met die stok, met dat dikke einde van de stok wijst hij aan wat verkocht zal worden en houdt de stok er zolang bij tot er gemijnd is. Let maar eens op Wim. De man met de stok wijst bij en de afslager begint: 99 - 98 - 97 - 96 - 95 - 94 - 93 - 92 - 91 - 90. Hij gaat zo door tot 45 en nu is er iemand die roept "mijn". De afslager die allang weet wie er 'gemijnd' heeft, want hij kent alle mensen die daar staan op z'n duimpje, schrijft de naam op en ontvangt 44 centen. Terwijl de 'mijner' zijn legzoodje in z'n mandje doet, gaat de afslager door met de volgende koop die door de man met de stok bijgewezen wordt.

"Zeg Jan, de man die 'mijn' riep op 45, betaalde maar 44 cent. Hoe kan dat?" Kijk Wim, iedereen hier in Vlaring weet dat als er op een zeker bedrag, laat ons zeggen 45 cent gemijnd wordt, er maar 44, dus 1 minder afgedragen behoeft te worden. Ja, waarom dat nu gedaan wordt, dat zal wel een reden hebben, maar die weet ik niet. Zoals je gehoord hebt, Wim, begon de afslager de eerste keer bij 99, maar daar hij tot 45 heeft moeten afslaan voor er gemijnd werd, begint hij de volgende koop met 98, en als het afmijnen niet op een hoger bedrag gebeurt, begint hij de volgende koop nog lager.

De Kermis

En hier, Wim, heb je nou onze paardenmarkt. Je ziet wat een nauwe boel het hier is. De paarden staan met hun koppen haast tegen de huizen en achter hun om kan je bijna ook niet passeren, want ze staan met hun staarten haast tegen de kramen. De vrouwen durven noch vóór noch achterom. De mannen gaan op deze dag 'schimmels en bruintjes' kopen, en komen dan door al die schimmels en bruintjes meestal dronken thuis. Die schimmels en bruintjes Wim, je hebt het al begrepen, zijn glaasjes klare jenever en het bruintje is dan het bittertje. En laten we nu de kermis eens bekijken. Hij staat voor een groot deel hier op de haven, een ander deel is op het kerkhof en weer een ander op de Waal. Wat op het kerkhof en de Waal staan zijn meest speelgoed-, koek- en poffertjeskramen. Hier vinden we eerst een tentje waar je je op een blikkie voor een duppie kan laten fotograferen. Als bijzonderheid kan ik er bij vertellen dat de uitvinder daarvan een Frans officier uit 1826 was. Ik heb daar toevallig over gelezen.

En hier is een tentje waar je heerlijke Parijse wafelen kan kopen. Ja zeker, we kopen er ieder eentje. Lekker zijn ze, hè? En hier is een kijkspelletje, hier is een 'dikke dame', die weegt, nou dat is heus niet weinig 400 pond, dat halen wij met z'n beiden nog niet, maar dat is ook niet nodig, je moet al dat vlees en vet maar meeslepen, dan ben je gauw moe. En nou hier bij de brug een flinke poffertjeskraam van Dekker, die daar elk jaar staat en het altijd druk heeft. En hier tussen de brug en de Visbank staat het 'Piassenspel', zoals wij als schooljongens altijd zeiden. Deze tent gaat 's avonds om 7 uur pas open. Dan komen eerst de muzikanten naar buiten, van achter die latten en.... Nou ja, laten we vanavond zelf even gaan kijken. Als we nu voorbij de Visbank lopen komen we bij de koekkramen waar ze met kleine bijltjes koekhakken. Kijk, er zijn juist een paar boertjes bezig. De koek wordt op het blok gelegd en nu gaat het erom, om in de minste hakken de koek doormidden te slaan. De geen die de meeste slagen moet doen, betaald de koek en de andere mag hem op eten.

Paardenmarkt aan de Zomerstraat. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

En hier is de tent van de man die vuur eet, zoals wij appelmoes. Hij zal aanstonds hier op dat platform wel een demonstratie geven. Kijk eens even in die pot hoe die olie boven dat vuur staat te pruttelen. Kijk, daar komt de bonnaseur al naar buiten die zal ons eerst vertellen wat er binnen allemaal te bewonderen en te beleven is. Hoorde je dat, Wim, wat die man daar, binnen allemaal doet. Een stuk gloeiend ijzer op z'n blote arm krom slaan en dan weer recht. Een schep gloeiende kolen in de mond steken en er op kauwen als een ander op een schep bruine bonen. Kijk eens wat een kerel die vuurvreter is, wel iemand om bang van te worden. En dat alles voor een dubbeltje of 10 centen geld. Kijk eens, hij slikt een grote eetlepel kokende olie zomaar door en nou nog een. Hij heeft zeker een keel van metaal. Dat wordt me te gortig Wim, we gaan maar wat verder kijken. Het staat hier anders wel vol deze keer. Tent aan tent naast elkaar.

En laten we ook eens naar de 'mallemolens' gaan kijken. Het is allemaal maar een stapje. Vroeger kwam er maar één maar nu zijn het er twee. Wat een lawaai kan zo'n orgel maken! Je kan elkaar niet eens behoorlijk verstaan. Maar die oude kraak van een molen ziet er toch niet zo ongezellig uit, Jan, met die drapperie van gekleurd fluweel en onderaan duizenden stukjes driekant glas. Je kan geloven dat dit, als het licht brandt 's avonds, een leuk effect geeft. Wat een werk zal dat geweest zijn om daar al die schitterende lovertjes op te naaien. Aan de spil van de molen zitten veel spiegels en daartussen het orgel, met de orgeldraaier. Dat lijkt me ook geen reuzenbaan om daar van 's morgens tien uur tot 's nachts twaalf uur te staan draaien en dan die herrie van dat levenmakende orgel. Daar gaat het sein van de bel dat de molen gaat draaien. Die andere molen wordt door middel van een paard in beweging gebracht, dat trekt meer publiek. De jongens duwen aan de buitenkant, de knechts en de baas aan de binnenkant totdat de molen de grootste gang ontwikkeld heeft.

De jongens aan de buitenkant springen er nu op, en mogen als beloning voor hun werk, verder op de vloer van de molen meedraaien. De knechts en de mallemolenbaas springen er ook op om de centen van de klanten in ontvangst te nemen."

Weer bij grootvader

Goeiendag grootvader hier zijn we weer. Zou u ons nog wat van dat 'polsen' willen vertellen, wij kunnen maar niet begrijpen wat dat kan zijn. Wim zeurt er geregeld over.
"Laat ik Willem dan maar direct tevreden stellen, dan ben jij van dat gezeur af. Laat ik dan beginnen met te zeggen dat het polsen tot doel heeft de 'prikken' levend te houden. Ja, Wim, ik zie aan je gezicht dat je wat vragen wil, maar laat mij eerst maar vertellen en als je iets nog niet weet of duidelijk is, dan kan je net zoveel vragen als je wilt! Een prik dat is een soort paling, daar lijkt hij het meest op, alleen iets zwaarder met aan weerszijde achter de kop voorzien van zeven gaatjes. Om die dieren levend te houden, moet het water altijd in beweging blijven, staat het stil dan zuigen ze zich aan de wand van hun verblijf vast en zuigen zich dan dood. Met dooie prikken is niets te vangen. Het aanvoeren ervan gebeurt altijd in de herfst of in de winter als de schepen 'ten versche varen', dat wil zeggen om kabeljauw of andere grote vis te gaan vangen. Is er een lading prikken aangekomen, dan moeten deze, vanaf het ogenblik dat ze in gevangen staat zijn, worden levend gehouden door het water steeds in beweging te houden. In de vaten, waarin ze aankomen gebeurt dat door in het spougat een stokje te steken waar onderaan een plankje is bevestigd en hiermee te plonzen en zodoende het water in beweging te houden. Moeten er vaten met prikken komen dan wordt een man naar de plaats van afzending gezonden die dan soms in vier vaten tegelijk de prikken levend houdt. Zijn ze in Vlaring aangekomen en duurt het nog te lang voordat ze gebruikt moeten worden en zijn er veel, dan worden ze in korven over gestort en in het zgn. 'prikgat' in een soort vlot, dat daarvoor altijd gereed ligt. Dat vlot ziet er ongeveer zo uit. Stel je voor een vlot van ongeveer 5 meter lang en twee meter breed, waaruit het middelste gedeelte is weggenomen. In dit gedeelte nu worden de korven vastgelegd en met het 'polsen' moet worden begonnen. Daarvoor nemen ter weerszijde aan het lange eind een man plaats die het vlot in schommelende beweging brengen door tegelijk het lichaam van links naar rechts te bewegen. De golfjes die hierdoor ontstaan spoelen tegen de korven met prikken en het gevaar dat ze zich doodzuigen is niet meer aanwezig. Dit polsen duurt zolang totdat de schepen uitvaren. Dan worden de korven achter het schip in het water gehangen en is het polsen niet meer nodig, want dan is er golving genoeg. Het gebeurt meermalen dat ik al lang in bed lig, dat er op het raam wordt geklopt en er wordt geroepen "polsen, Jacob, polsen".

Een prikkenbijter en prikkensnijder. (Illustratie: Stadsarchief Vlaardingen)

Nu ik het toch over die prikken heb, zal ik tegelijk vertellen hoe het verder met die dier-

tjes gaat. Zijn de prikken, waaraan zo'n zorg is besteed nodig, dan wordt een korf opgehaald en er zoveel in een bak gestort als er verbruikt zullen worden. De jongste aan boord, soms nog geen twaalf jaar, wordt bij die bak, met dooreen wriemelende beesten geplaatst en hem wordt aan het verstand gebracht wat hij met die prikken moet doen. Dat is: zo'n beestje grijpen en hem zodanig in de kop te bijten, dat de hersens van het dier verbrijzeld worden en het geen teken van leven meer geeft. Daarom noemt men zo'n knaap 'Prikkenbijter'. Een gezellig werkje zal het voor zo'n beginnend zeeman, van twaalf jaar, niet zijn. Is de jongen klaar met zijn werk dan krijgt hij van de schipper, na z'n mond gespoeld te hebben, enkele lepels stroop en het leed is weer geleden. De doodgebeten prikken worden in mootjes gesneden en aan elke haak van de lijn wordt zo'n stuk bevestigd en in zee gebracht op hoop van zegen.

Zo, nu weten jullie wat prikken zijn en wat polsen is en ook wat er verder met die diertjes gebeurt. Nu eten we samen nog een boterham en dan gaan jullie weer naar huis en als je wilt, kom gerust weer eens aanlopen."

Het op de helling halen van een logger

Zo Wim, we gaan nog even naar de werf van Koosbaas, daar zijn ze bezig om een schip op de helling te halen. De losse schutten die de werf van de straat scheiden worden al weggenomen en ze brengen de spaken, waaraan de scheepmakers en sjouwerlui moeten duwen in de kaapstand. Laten we maar direct de werf oplopen en kijken wat daar gebeurt.

Jammer dat wij niet wat vroeger zijn, want de slee, waarop het schip wordt opgetrokken ligt al helemaal in de haven, alleen de aanwijsstok, waartegen de neus van de logger moet komen steekt zoals je ziet, boven het water uit. Ook van achteren aan de helling zijn, aan iedere kant aanwijsstokken gemaakt want ook achter moet het schip precies op het midden van de slee komen. Die stand wordt geregeld naarmate het schip meer naar boven getrokken wordt. Kijk, nou wordt de logger recht op de slee gelegd van voren de steven juist achter de lat en van achteren door touwen links en rechts. De slee is van voren, juist onder de aanwijsstok, met een dik touw dat door een geweldig takelblok gaat en daarna door nog zo'n blok, aan de kaapstand verbonden doordat het vele malen om de kaapstand is geslagen. Onder de kaapstand zit een man die het touw, naarmate de kaapstand de slee optrekt, inpalmt en opschiet.

Kijk, Wim, de kaapstand wordt door de mannen met spaken gedraaid en het touw ingekort. Nou gaan we weer naar de slee om te zien wat daar gebeurt. De neus van het schip komt heel langzaam uit het water en van achteren is men aan het werk, het gevaarte juist op het midden van de slee te krijgen. Dat lukt natuurlijk altijd maar het blijft toch een secuur werkje. Reken er op dat op de plaats waar de slee op z'n rollen loopt het een stevige boel moet zijn om die zware slee en die logger te dragen. Precies in het midden van de helling zit een ontzettend zware balk met er bovenop een getande ijzeren plaat.

Daar komt juist Koosbaas, ik zal hem vragen waarvoor dat dient. Goedenmiddag baas, mag ik u iets vragen? Tenminste als u tijd hebt mij te antwoorden. "Vraag maar op hoor, ik heb nu weer wat tijd, want de logger zit goed op de slee, ook van achteren en dat is de hoofdzaak van dit karwei, de rest gaat vanzelf. En wat wou jullui nou graag weten?" Dit baas. Op het midden van de helling ligt die zware balk met getande ijzeren plaat, waar dient die eigenlijk voor? "Kijk jullui eens, we staan hier ongeveer in het midden van de slee die nu nog in het water ligt. Als dit midden aanstonds boven is dan zien jullui een zware pal zien en die

valt steeds in een andere tand waardoor, mocht er eens iets breken, de slee het teruglopen belet wordt." Tot zover heb ik het begrepen baas, maar nu denk ik er tegelijk aan, als dat schip er nu weer af moet, hoe gaat het dan met die pal? "Dan zit er aan de voorkant van de pal een oog waardoor een lijn gebracht wordt. Die lijn wordt, als de pal vrij is van de tand, aangetrokken zodat de pal gelicht wordt en vrij blijft, dus de slee zonder beletsel de kant van het water op kan rollen. Als nu aanstonds die pal uit het water is, dan hoor je hem steeds weer in een andere tand vallen. Hebt jullui het begrepen?"

In orde, baas, en bedankt. Mag ik nu nog een vraag doen? Hoe komt het, dat als het schip hoog genoeg is opgetrokken dat het niet omvalt, want ik zie toch geen enkele stut die hem dat zou kunnen beletten? "Wacht maar even tot de slee wat hoger gekomen zal zijn, dan zullen jullui links en rechts op elkaar gebouwde wiggen boven water zien komen waar het schip tussen geklemd zit. Maar bovendien wordt als het schip op hoogte is het toch ook nog door enkele stevige palen terweerszijde gestut. Nee, beste jongen, dat is wel in orde. Maak je daarover geen zorgen."

Kijk Wim, daar komen juist de eerste rollen boven water. Wat een geweldige balken met ijzeren platen, die moeten wel zwaar zijn om zo'n een logger te torsen. "Jan, nou hoor ik ook het klikken van die zware pal in de keep. Er is anders heel wat tijd voor nodig eer het hele geval hoog genoeg op de wal is. De mannen draaien niet meer aan de kaapstand, maar halen nu de bomen eruit." Kijk Wim, daar plaatsen ze die zware balken, waarvan de baas sprak, tegen het schip. En er onder zijn de mannen al bezig het schip af te boenen. Wat hangt daar allemaal aan dat hout? Het lijken wel trossen schelpen van kleine mosselen en waarom zouden ze die er af halen? Zeker om het schip opnieuw te verven. Wacht, ik zal het eens aan Koosbaas vragen. Zeg, baas, mag ik u nog iets vragen? "Ja zeker, vraag maar". De mannen zijn nu al bezig de logger van onder schoon te boenen. Doen ze dat om hem opnieuw te kunnen verven? Het schip zit nog goed in de verf, zo gezien? En niemand let er op wat er onder water zit.

"Dat doen ze niet alleen om hem te kunnen verven, dat gebeurt elk jaar opnieuw als het kan, maar om er die kleine trossen, 'pokken' noemen ze die eraf te halen omdat al die rommel het schip in z'n vaart belemmeren. Na het schoonmaken wordt het weer opnieuw geverfd met die groene verf die je daar in die bussen ziet staan. In die verf is iets ingedaan om het ongedierte en planten af te schrikken, maar je ziet, het helpt niet veel. En verder wordt er door de scheepmakers nagezien of de kieren tussen de planken niet te ver wijken. Is dat het geval dan gaan de werklieden deze kieren 'kalfaten' .Daar gebruiken ze 'werk' voor. Dat doen ze met een speciaal daarvoor gemaakte lange houten hamer en een speciaal gevormde beitel. Nou, we hebben nu ook een logger op de werf zien halen en ik hoop dat jullui het leerzaam gevonden hebt."

Op het Zusterkaadje

Vlaring heeft een tonnestelsel zoals alle andere plaatsen van betekenis want in de dorpen is dat anders. Het is gewoonte dat de tonnen die leeggemaakt moesten worden in de zomer na 10 uur 's avonds door de bezitters naar een schuit werden gebracht en daarin werden leeggestort met de gelegenheid ze in de haven uit te spoelen.

Nu wil het gebeuren dat dit karweitje door jongens, tegen betaling, wordt gedaan. Maar als deze knapen een stoeibui hadden kwam de inhoud van het vaatje soms op de straat terecht. De knapen trokken zich verder van het geval niets aan, spoelden het vaatje uit,

brachten het bij de eigenaar terug en ontvingen hun centjes, en 's morgens moest degene die er het dichtst bij woonde maar zien hoe hij het zaakje redderde.
Als in de winter de vaarten waren toegevroren en de schepen dus niet konden varen, dan kwam 's avonds na 10 uur de wagen waarin de bewoners hun vaatjes konden ledigen. Hoe ze het maakten met de reiniging dezer voorwerpen moesten ze maar zien. Om nu te weten of deze wagen in de buurt was, luisterden ze naar de man met de grote stem die met een vragende stem riep "Is ter iets?"

En nu het geval Jan Knoopie. Jan had tot taak 's avonds de schuit te halen van zijn ligplaats en hem te brengen naar het zusterkaadje bij het vlondertje. Dat vlondertje was net naast de 'Kwakelbrug' welke brug toegang gaf tot de 'Kwakelsteeg', een betrekkelijk kort straatje waarmee men de Hoogstraat kon bereiken. Bijna op de hoek van die steeg, op de Hoogstraat, was de herberg of liever het kroegje van Piet Meyer, een drukbeklant zaakje. Op een avond was Jan wat vroeg gemeerd en had nog wat tijd. Hij wist met deze tijd schijnbaar geen raad en ging de brug over naar Piet. Toe zijn verontschuldiging zei vermeld dat het die avond flink koud was. Jan nam gauw een taaie om wat op te kikkeren. Omdat hij aan Piet vertelde niet op een been te kunnen lopen schonk deze hem gauw de tweede in. Daardoor kreeg hij in de warmte van het kroegje een behagelijk gevoel. Het was er zo gezellig en men praatte over alles en nog wat, waardoor Jan vergat weg te gaan naar z'n gezellige schuitje met z'n luchie. Eerst om een uur of 12 kwam hij er toe eens naar z'n schip te gaan kijken, dat al wel geladen zou zijn.

Flink doorwarmd en vanzelf niet meer brandschoon stapte hij op de plecht, tenminste dat meende hij, maar in werkelijkheid stapte hij er juist even naast en met z'n ene been tot over z'n knie in de onfrisse lading. Gelukkig wist hij zich te grijpen en op te trekken, anders had het erger geweest. Hij stapte pardoes op het vlondertje, spoelde het bewuste lichaamsdeel wat af en was daardoor ferm afgekoeld. Hij trok naar huis, kroop bij de gloeiende ketel, at een boterhammetje, dronk er een kommetje hete koffie bij en kwam zo zachtjes aan tot zich zelve. Het beviel hem hier best, hij kon morgenochtend uitslapen en hij bleef dus nog wat zitten. Z'n vrouw begon zich evenwel ongerust te maken dat er iets met Jantje in de "Is ter iets" gebeurd was, want wat ze rook beviel haar heel slecht. De stank werd al erger en de vrouw kwam er na onderzoek achter dat haar lieve Knoopie degene was die dit veroorzaakte. Jan snorkte evenwel al. Z'n vrouw probeerde hem tot opstaan te bewegen maar dat was vergeefs, het had alleen tot resultaat dat hij zich van z'n stoel liet glijden en achter de kachel ging liggen. Door het onmogelijke hem naar bed te krijgen besloot ze dus maar alleen in te stappen. Dat er de volgende morgen wat zwaaide voor Jantje is niet te beschrijven, want dat zijn zoals men dat wel noemt 'Binnenlandse zaken'.

Jacobus de Ligt

Geboren de 23ste november 1896 in Vlaardingen. Officieel was zijn vader onbekend. Zijn moeder Wullemijn was dienstmeisje bij een redersfamilie. Een van de zoons verwekte een kind bij haar. Ze werd ontslagen en het moest het maar zelf zien redden met haar kind, dat ze Jacobus noemde. Zijn vader studeerde voor onderwijzer.

Jacobus, of beter Koos, zoals hij genoemd werd, kwam later op school bij zijn vader. Als hij nieuwe klompen nodig had zei zijn moeder: "Die moet je maar aan je vader vragen!!" Wullemijn was een verbitterde vrouw.

Toen Koos van school kwam, ging hij met een beugvisser voor de kust op de kabeljauwvangst. In 1889 moest hij als dienstplichtig soldaat opkomen. Hij kwam op het fort in IJmuiden terecht. Daar werd hij meester in het schermen en deed hij enige tijd dienst als ordonnans. Toen hij uitgediend was, werd hij remplaçant, tegen vergoeding nam hij de dienstplicht voor een ander waar. In die tijd leerde hij Antje Dekker uit Andijk (West Friesland) kennen. Ze werkte bij een doktersechtpaar in Haarlem. Ze was half-wees (haar moeder was al jong gestorven) en werd in een klooster bij Noordwijkerhout opgevoed. In Haarlem huurde het paar een woning in de Paardenhoofdsteeg. Trouwen konden ze niet want Antje stond tot haar 31e jaar onder voogdij van de Katholieke kerk.

In April 1896 verliet Koos de militaire dienst, waarna het paar naar Vlaardingen verhuisde. Toen ze al twee kinderen hadden traden ze daar in het huwelijk. Koos was een rebelse vent, hij was socialist geworden. Dat was in die tijd een hele stap. Antje steunde hem daarbij, ervaringen in het klooster hadden haar ook rebels gemaakt. Een non had op een keer een gloeiend strijkijzer in haar hals gezet toen ze ondeugend was.

Koos kreeg een baan bij de spoorwegen in Schiedam. In de oude Brandersbuurt betrokken ze een woning. In 1903 kwam de grote spoorwegstaking, waar hij aan mee wilde doen, maar zijn chef, die hem goed gezind was, waarschuwde voor zijn collega's, die hem bij de staking in de steek zouden laten. Door studie probeerde hij een betere positie te krijgen, maar dat werd geblokkeerd door zijn linkse sympathieën. Hij kwam niet verder dan rangeerder, werd overgeplaatst naar het Maasstation in Rotterdam en het gezin verhuisde naar de Gedempte Slaak in die stad.

Door alcoholmisbruik was er veel armoe in de arbeidersgezinnen. Na hun werk gingen veel mannen eerst naar de kroeg, dan bleef er voor het huishouden weinig geld over. Dat bracht Koos er toe om medeoprichter van de Spoorweg Onthouders Vereniging (SOV) te worden. Een groot deel van zijn vrije tijd besteedde hij aan dit werk. Ook hield hij spreekbeurten. Op het Achterklooster in het vooroorlogse Rotterdam zat hij op het consultatiebureau voor alcoholisten. Bij hem thuis konden de mannen die verslaafd waren geweest altijd terecht. Het was een levenswerk voor hem en Antje geworden..

Het echtpaar kreeg drie dochters en een zoon. Tijdens de Eerste Wereldoorlog 1914-1918 namen ze Belgische kinderen in huis. Intussen was het gezin naar de Jaffadwarsstraat verhuisd.

Tegenover hen woonde de familie Kriesch, met vier dochters en twee zoons. De oude heer was baas op de Heinekens-brouwerij waar ook zijn zoons een baan hadden. Moeder de Ligt zag wel iets in Jan, de oudste van de twee jongens, voor haar dochter Lena.
Het moet voor Koos als fervent alcoholbestrijder, wel even moeilijk geweest zijn toen zijn dochter verkering kreeg met de zoon van een bierbrouwersbaas. Maar Jan was een lief mens, die zelf geen druppel alcohol dronk. Tijdens de Eerste Wereldoorlog diende hij als huzaar in Veghel. Na de vrede in 1918 waren er weinig woningen beschikbaar, dus trok het paar bij Koos in. Toen er huizen in de nieuwe wijk Spangen werden gebouwd gingen ze daar heen. Niet lang daarna konden ze een grotere woning krijgen, die bood de mogelijkheid om weer met ouders en jongste dochter Beb samen te wonen. Het was een bel-etage, het echtpaar de Ligt in het souterrain en het jonge paar boven. Maar het souterrain was vochtig en stond soms bij een wolkbreuk vol met water. Toen op Rotterdam Zuid de nieuwe wijk Tuindorp-Vreewijk was gebouwd, gingen Koos en Antje op de Dennendaal 81 wonen. In die tijd leerde hij Esperanto. Met die internationale taal correspondeerde hij met Schotten en Zwitsers. Omdat hij werkzaam was bij de Spoorwegen kon hij gratis of heel goedkoop reizen. Dat bracht het echtpaar enkele malen in Zwitserland.

Het bombardement in Mei 1940 en de verwoesting van Rotterdam met de daarop volgende Duitse bezetting, waren dieptepunten in zijn leven. Zijn vrouw Antje stierf in 1943, zij was zijn grote steun geweest. In April 1944 besloot hij zijn herinneringen aan het Vlaardingen van zijn jeugd op papier te zetten. Schrijfpapier was niet meer te koop. Hij vond nog wat oude schoolschriften, waarvan al wat bladzijden waren gebruikt, die knipte hij eruit. Inkt was ook schaars, aan de kleur van de geschreven teksten kun je soms zien dat hij wel eens water bij de inkt deed. De hongerwinter van 1944-1945 bracht hem er toe, om bij zijn dochter Lena op het Staringplein 17 in te trekken. Dat werd een toevluchtsoord, waar ook zijn jongste dochter Beb met haar zoon en de ouders van Jan waren ingetrokken. Met zijn achten probeerden ze die hongerwinter te overleven. Jan en Lena hadden zelf dochter Len van 18 en zoon Jan van 25 jaar. Laatste was bij de razzia's van November 1944 door de Duitsers weggevoerd en net over de grens bij Limburg aan het werk gezet om loopgraven in de hard bevroren grond te hakken. De man van Beb, die in de illegaliteit zat, was gearresteerd en in het concentratiekamp Mauthausen opgesloten.

Het eten was schaars, bovendien was er geen gas en elektriciteit. Ook kolen om het warm te stoken waren niet meer te koop. Die winter van '44-'45 was uitzonderlijk koud. Op de distributiebonnen was weinig voedsel te krijgen. Soms konden ze wat suikerbieten of bloembollen bemachtigen om te eten. Vader Jan kon zo nu en dan wat mout van de brouwerij mee nemen. Soms kregen ze van een weldoenster wat aardappelschillen. Als een leeuw bewaakte Lena de kleine voorraad. Koos en zijn twee dochters kregen hongeroedeem en Len zijn kleindochter woog nog maar 40 kilo. Koos leed aan suikerziekte, het schaarse voedsel en de suikerbieten maakten, dat hij in de week voor de bevrijding overleed.

Een aantal weken na de Duitse capitulatie kwam het bericht, dat zoon Jan in Duitsland aan longontsteking was overleden en oom Adri de echtgenoot van Beb in het concentratiekamp was omgekomen. Een trieste afsluiting van die lange moeilijke oorlogsjaren. Maar overal in het land werd het feest van de bevrijding gevierd.

Weet u het nog?

Wout den Breems

Slechts een tweetal reacties op de foto van de melkman in de vorige Weet u het nog?, maar wel bijzondere. Mevrouw Keemink-Don wist met zekerheid wie de melkman was en ook de heer A. Hofman wist het. Alleen ging het om verschillende personen. Wie had nu gelijk. Het antwoord volgt hieronder.

"De melkman op de foto is mijn oom Kees Don en is mogelijk genomen aan de Broekweg." Het klopt dat de foto aan de Broekweg genomen is, maar of het oom Kees is? Het zal u straks duidelijk worden. Mevrouw Keemink-Don schreef er meer bij en dat is toch aardig om hierbij op te nemen. "Oom Kees woonde met zijn 2 zussen, tante Neel en tante Dit, met hun vader (mijn opa Don) in het Waaigat boven de kuiperij van mijn vader Willem Don. Oom Kees kwam dagelijks met zijn melkkarretje met twee bussen erop langs. Hij belde dan aan en riep "Mek" in plaats van melk, dan wisten we dat hij het was. Verder schrijft mevrouw Keemink-Don dat oom Kees later ook nog in de Pieter Karel Drossaertstraat met melk langs kwam en hij circa 1953 is gestopt.

Adrie Hofman kwam met de volgende reactie. De foto is genomen aan de Broekweg en de melkman is De Vries met zijn vrouw Bertha Maltha. Ook Hofman deed er een verhaal bij wat niets met de melkman te maken heeft, maar ook weer de moeite waard is om te vermelden. "De woning aan de Broekweg nr. 160 waar de melkman voor staat, omvatte een een voor-, tussen- en achterkamer, keuken en tuin, gang en hal. Op het raam staat 'te huur'. De foto is genomen rond 1938, want vanaf 1939 was de woning regelmatig bewoond. De huurprijs was toen fl. 5,25 per week en de woning werd beheerd door makelaardij Van Heijst aan de Westhavenplaats. Dit alles meen ik zeker te weten, omdat ik vanaf mijn derde jaar tot aan mijn 32e jaar op nummer 158 heb gewoond. Als bijzonderheid te vermelden valt, dat op een bepaald moment kadastraal de huisnummers werden gewijzigd, 's avond naar bed gaande op nummer 158 wonende en de andere morgen op nummer 92."

Nu de waarheid. De foto is afkomstig van mevrouw Katrien van der Lee-de Vries (waarvoor hartelijk dank) en zij schrijft hierbij: "De foto dateert uit ongeveer 1932. Een handwagen met hond er onder aan de ketting, die aan de voorzijde vastzit, krijgt net een drinkpauze. De hond moest aan bepaalde maten voldoen - hoogte en borstbreedte. In verband met het vaststellen van de belasting moest uit de opmeting blijken of het ging om een trekhond, een waakhond of een plezierhond. Mijn vader A.J. de Vries had toen een melkhandel. Om met de straatverkoop een boterham te verdienen sjouwde hij met deze wagen heel Vlaardingen

door: Pieter Karel Drossaertstraat, Westnieuwland, Markgraaflaan, Huygensstraat, Catsstraat, Da Costastraat, Bilderdijkstraat, Potgieterstraat, Afrol, Hoogstraat, Schiedamseweg, 2e Van Leyden Gaelstraat, Boschlaan, Spoorsingel, 2e en 1e Maasboschstraat, en terug naar de PKD. Toen hij in 1930 bij de Bond van Melkhandelaren zei: "Laat mij maar drie straten in het westen bedienen", leek het het of er een ramp op komst was. Later in 1953 deed de melksanering alsnog zijn intrede."

Zo, het is nu duidelijk wie de melkman is, maar het is opvallend dat er in de verhalen wel een aantal gelijkenissen zitten. Van de heer C.A.E. de Jonge kreeg ik ter illustratie een leuke foto van C. Roozendaal met zijn zwager G. Heikoop in de Eendrachtstraat waar zij ook nog een winkel hadden. T. Rolfes had een aardige prent van melkboer Maarten Broek met Freek van der Velden achter op de kar aan de Binnensingel.

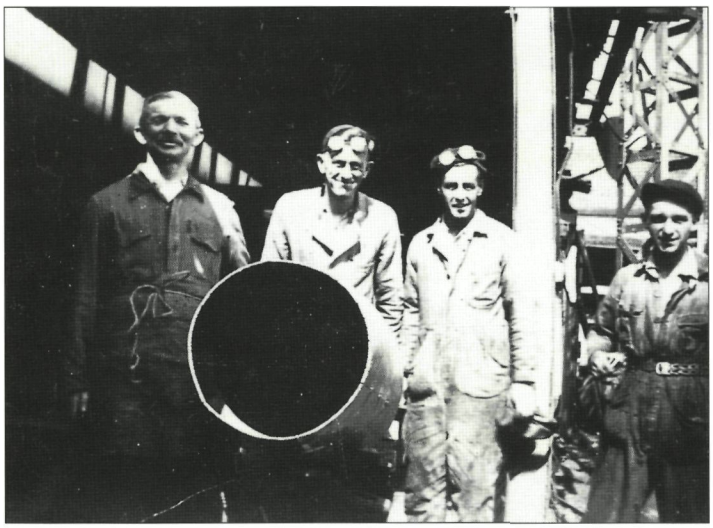

De nieuwe opgave is een tweetal foto's, gemaakt rond 1937 bij scheepswerf Figee aan de Havenstraat. Links op een van de foto's staat K. Steenbergen. Wie zijn de andere drie mannen? Ook wordt er hard gewerkt aan een stalen haringlogger. Het zal ongetwijfeld zwaar werk geweest zijn. Weet u dat nog ? En vertel er eens iets over.

Reacties, graag weer schriftelijk, naar:
W.C. den Breems,
Arnold Hoogvlietstraat 69,
3134 CB Vlaardingen.
Ook per e-mail is mogelijk:
wbreems@dsv.nl.

Leesvoer

Zienderogen. Verkrijgbaar bij Boekhuis Den Draak voor f 35,00.

Eén van Vlaardings bekendste beeldende kunstenaars is Leen Droppert. Wie Vlaardingen binnenkomt vanaf de A20 bij de afslag Holy ziet als eerste zijn kunstwerk 'Icarus' boven een thans leeggehaald perk met eenjarige zomerbloeiers. En wie per schip over de Waterweg vaart kan tussen het Hoofd en het Deltahotel de 9,5 m hoge 'Hommage aan de zeilvaart' nauwelijks ontgaan. Landelijk bekendheid geniet natuurlijk het Geuzenmonument op de Markt, dat jaarlijks bij de uitreiking van de Geuzenpenning prominent in beeld is. Maar Leen Droppert heeft uiteraard veel meer gemaakt. In de vijftig jaar dat hij als beeldend kunstenaar bezig is, heeft hij een uiteenlopend oeuvre van twee- en driedimensionale kunstwerken voortgebracht. Een door hemzelf gekozen selectie daarvan is bijeengebracht in dit jubileumboek. Voor wie zijn werken kennen een heerlijke herkenning, voor alle anderen een kennismaking met een groot Vlaardings kunstenaar.

Het oude stadhuis te Vlaardingen, 1650 – 2000, 350 jaar, door Matthijs A. Struijs. Verkrijgbaar in de Vlaardingse boekhandel en bij het secretariaat van de werkgroep Open Monumentendag Vlaardingen (zie Ledenaktiviteiten in het Colofon) voor f 7,50.

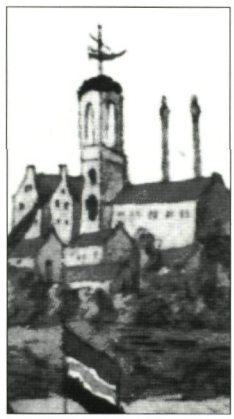

Dit jaar viert het Vlaardingse stadhuis zijn 350ste verjaardag. Reden genoeg om op Open Monumentdag (9 september 2000) speciale aandacht aan dit feit te schenken, terwijl ook een lezing van de HVV aan deze zetel van het gemeentebestuur was gewijd. Als een van zijn laatste aktiviteiten tijdens zijn dienstverband met het Stadsarchief heeft Matthijs Struijs de geschiedenis van het pronkstuk op de Markt nauwkeurig nageplozen. Hierbij schuwt hij niet om bestaande zekerheden onderuit te halen: was Bartholomeus Drijffhout nu eigenlijk wel echt de bouwer? Aan de hand van tekeningen en kaarten schetst hij vanaf de voorloper van het in 1650 gebouwde pand de ontwikkeling van het huidige complex, met het oorspronkelijke nu dus 350 jaar oude gebouw als –excentrisch- middelpunt. Het boekje wordt besloten met een rondgang door de verschillende ruimtes, waarin aandacht voor de diverse kunstwerken die zich daar bevinden. In het begin is het helaas wat onduidelijk naar welke afbeeldingen de tekst nu precies verwijst, maar verder is het alleszins boeiend leesvoer.

1930-2000: 70 jaar brandweer lief en leed, door Kees Verhulst en Cor Maat. Verkrijgbaar bij de Vlaardingse boekhandel voor f 45,00.

Dit is het jubileumboek van de Vlaardingse Brandweerliedenvereniging 'Door Oefening Vaardig'. Zeventig jaar geleden opgericht om de positie van de toen uitsluitend vrijwillige brandweerlieden te verbeteren. In de loop der jaren is de vereniging, door de komst van de

beroepsbrandweerlieden en de veranderende sociale omstandigheden, omgevormd tot een ontspanningsvereniging. In die vorm vervult zij nog steeds een belangrijke functie in het Vlaardingse brandweercorps. Het boek geeft een beknopt overzicht van zeventig jaar Vlaardingse brandweergeschiedenis. Hierbij komen zowel de goede als de slechte dingen naar voren. Wat dat laatste betreft is er uiteraard veel aandacht voor het rampzalige ongeluk in 1951 waarbij vijf brandweerlieden het leven lieten. Aan hen, en aan een in 1978 omgekomen collega, is het boek opgedragen. Uit de beschreven gebeurtenissen blijkt, dat de brandweer zich niet alleen bezig heeft moeten houden met het blussen van 'echte' branden. Ook diverse interne binnenbrandjes vereisten veel aandacht. Met name de verhouding tussen de vrijwillige en beroepskrachten heeft in de jaren zestig en zeventig voor problemen gezorgd. Maar tegenwoordig is alles gelukkig koek en ei en kon het jubileum in opperste harmonie gevierd worden. De samenstellers hebben zich veel moeite getroost om zoveel mogelijk interessante feiten en illustratiemateriaal te verwerken. Daardoor is het een vlot leesbaar en aantrekkelijk om in te kijken boek geworden. Alleen jammer dat het in een oud aandoende sepia kleur is gedrukt; persoonlijk vind ik puur zwart-wit mooier en duidelijker. Een beetje vreemd zijn ook de vele lege pagina's achterin. Maar ondanks deze kleine minpuntjes is het alles bij elkaar toch een fraaie beschrijving van een stuk Vlaardingse brandweergeschiedenis en een mooi kado om met de feestdagen te geven (of te ontvangen).

Het Liesveld in de steigers, door Frans W. Assenberg. Verkrijgbaar in de Vlaardingse boekhandel voor f 44,95.

In de tweede helft van de vorige eeuw is het centrum van Vlaardingen tot twee maal toe het toneel geweest van ingrijpende veranderingen. In de jaren '50 en '60 werd de oude, veelal verkrotte bebouwing ten westen van de Hoogstraat gesloopt en verrees er een nieuw woon- en vooral winkelgebied: het Liesveld. In de jaren '90 bleek een grootscheepse modernisering nodig om het centrumgebied weer aantrekkelijk te maken. Frans Assenberg heeft vooral die tweede renovatie uitgebreid beschreven in een plezierig leesbaar en fraai uitgevoerd boek. Vanaf het maken van de diverse plannen tot de perikelen met park Vlaerdingerhout. De naam van een van de weinige panden daar die de sloopwoede heeft overleefd (dankzij de HVV) zegt heel veel over het proces: Nunquam perfectum, nooit volmaakt. Als er een benaming van toepassing is op de centrum-renovatie is het die wel. Wat een gedoe. Lees bijvoorbeeld eens hoe het het kunstwerk De Negende van OMA is vergaan... De schrijver schuwt ook niet om af en toe kritische kanttekeningen te zetten bij de gang van zaken en dat geeft het boek een wat persoonlijker tintje dan wanneer het puur een beschrijving van de processen geweest zou zijn. Dit, gepaard met de vele boeiende illustraties, waarvan vele zelfs in kleur, zorgt ervoor dat dit boek een aanwinst is voor echte en import-Vlaardingers.

(Eric van Rongen)

Ledenactiviteiten

We gaan in het nieuwe jaar zoals gebruikelijk weer met de maandelijkse lezingen verder.

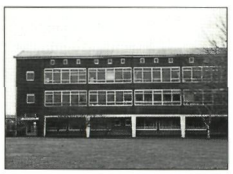

Op **dinsdag 23 januari 2001** stelt onze 'eigen' monumenten-deskundige Bert van Bommel de Nieuwe monumenten in Vlaardingen voor. Niet alleen zijn eind 2000, op voordracht van de Vlaardingse Monumentencommissie, een aantal panden als zodanig aangewezen door de gemeenteraad, ook kregen enkele groepen panden het predikaat 'beschermd stadsgezicht'.
Het bijzondere aan deze avond is, dat de bijeenkomst gehouden wordt in het pand van de vroegere 'Ambachtschool' aan de Deltaweg. In Tijd-Schrift 77 heeft u alles kunnen lezen over dit gebouw, dat wellicht toch zal verwijnen om plaats te maken voor een uitbreiding van het Unilever Research Laboratorium. We beginnen om acht uur, zaal open om kwart voor acht, en bus 52 stopt in de buurt.

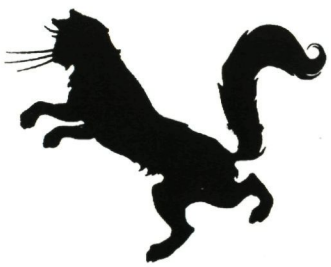

Dinsdag 27 februari 2001 staan de (Vlaardingse) Sagen en legenden centraal! Eva Timmermans en Robert Tetteroo brengen een programma dat zowel de voordracht (door Eva) als de historische kanttekeningen (van Robert) omvat en bovendien wordt geïllustreerd door een aantal plaatjes van de vermoedelijke 'plaatsen van handeling'.
Marja Smits maakte in Ede kennis met een stichting die zich om het behoud van de oude sagen en legenden van de streek bekommerde en daartoe regelmatig 'vertel-middagen' organiseerde. Zij nam dit initiatief mee naar Vlaardingen en bundelde alles wat er over de Vlaardingse sagen en legenden te vinden was. Op verzoek van het ServiceTeam VVV bracht Eva Timmermans die vertellingen als een 'intermezzo' tijdens de avondlijke stadswandelingen van het ServiceTeam. Via één van de Vlaardingse Service-clubs werden de door Eva herschreven teksten opgenomen op cd en gecombineerd met het historische onderzoek van Robert Tetteroo in een fondsenwervingsproject. Zo kunnen we op deze avond al genieten van datgene wat tijdens de Boekenweek in maart 2001 het licht zal gaan zien.
Als sfeervolle ambiance fungeert deze avond de zaal van 'De Lijndraajer' in de Baanstraat (hoek Zomerstraat). De avond begint om acht uur (zaal open vanaf kwart voor acht). De dichtstbijzijnde bushaltes van lijn 52 en lijn 56 zijn op het Liesveld-viaduct.

Op **dinsdag 27 maart 2001** houden wij weer onze jaarlijkse Algemene Ledenvergadering in de grote zaal van het Wijkcentrum Holy (aan de achterzijde van de parkeergarage boven AH op de (nieuwe) Loper).
Na de ledenvergadering is er weer een voor iedereen toegankelijk lezingenprogramma. Gezien de behoorlijke belangstelling voor de lezing in oktober j.l. over de 'Tuinen van de Oranjes', dachten we met het ietwat 'gedurfde' onderwerp 'De Bastaarden van de Oranjes' ook veel mensen een plezier te doen. En wetend, dat ons lid Hanno de long, samen met Jan Kikkert uit Hellevoetsluis daarvoor met historisch onderzoek bezig waren en er een boek over aan het schrijven zijn (dat, als het éven lukt, óók in de boekenweek van maart 2001 zal

verschijnen) hebben wij beide onderzoekers gevraagd om er bij ons een lezing over te komen verzorgen.
Dus: na de koffiepauze na de Algemene Ledenvergadering zijn vanaf half negen ook niet-leden welkom om naar deze lezing te komen luisteren. Voor leden staan de deuren vanaf kwart voor acht open.
De bus stopt bijna voor de deur (lijn 52, halte Churchillsingel / Wijkcentrum Holy) en automobilisten adviseren wij om op de Holysingel af te slaan de Robert Schumannring op, en daar aan het einde te parkeren.

Dinsdag 24 april 2001 is er weer een gewone lezingenavond en die is gewijd aan de wijk Babberspolder, en dan speciaal de 410 (nood)woningen die daar in 1942 werden gebouwd om woonruimte te bieden aan de Rotterdamse gezinnen die door de bombardementen in mei 1940 dakloos geworden waren. Frans Assenberg schreef er enkele jaren geleden een boekje over en is dus bij uitstek degene die er over vertellen kan. Jan Anderson heeft in zijn Streekmuseum tot begin januari 2001 nog een tentoonstelling over de noodwoningen ingericht, die beslist een bezoekje waard is. Waarschijnlijk is een gedeelte van die tentoonstelling te bekijken tijdens deze lezingenavond.
We mogen de bijeenkomst houden in de nieuwe aula die onlangs werd aangebouwd aan het 'Groen' (Rotterdamseweg / hoek Van Hogendorplaan) – een gebouw dat ook bij veel van onze leden een apart gevoel (aan de schooljaren) oproept. We beginnen weer om acht uur; vanaf kwart voor acht kunt u een plekje zoeken en buslijn 56 zet u af vlak bij de ingang.

In de maand mei houden we geen lezingen-avond. De avond die gaat over het doel van de voorjaars(bus)excursie hebben we n.l. verplaatst naar de dinsdag vlak voorafgaand aan de excursie zelf. Dat vonden we afgelopen jaar een prima vondst. Dus: de dinsdag 26 juni en zaterdag 30 juni 2001 zijn weer bestemd voor onze jaarlijkse bus-excursie. We gaan dit keer naar Haarlem en Brederode. Een uitgebreide beschrijving van de lezing en de excursie vindt u in het volgende Tijd-Schrift. Wel kunt u zich nu al voor de excursie opgeven. We plannen weer een touringcar voor ca. 50 personen, maar: 'vol is vol', dus maakt u daarom binnenkort fl. 15,- over op girorekening 75 09 78 t.n.v. penningmeester Historische Vereniging Vlaardingen onder vermelding van 'Excursie juni 2001' en uw plaats is gereserveerd.
In het volgende Tijd-Schrift zullen wij het definitieve deelnemersbedrag vermelden. Als u voor 1 mei aan de penningmeester laat weten dat u van uw voorlopige reservering wilt afzien, krijgt u de fl. 15,- terug. Mocht u na die datum toch van deelname willen afzien, dan krijgt u het inschrijfgeld niet meer terug. Verdere spelregels ook in het volgende Tijd-Schrift.

Tot zover weer deze informatie vanuit de Lezingen- en Excursie-werkgroep. Wanneer u nog vragen hebt, kunt u altijd (tijdens kantooruren) even bellen naar 435 3322.

Arie Ouwendijk

Historische Vereniging Vlaardingen

internet: www.histvervlaardingen.nl
e-mail: info@histvervlaardingen.nl